Posudek bakalářské práce Veroniky Jirků

Grafika a jazyk inzertní rubriky v čechoamerickém texaském periodiku Svoboda

Bakalářská práce Veroniky Jirků se zabývá zkoumáním českého jazyka v USA, tedy tématem, které dnes sice už není zcela neprobádané, ale u něhož jsou zatím k dispozici spíše dílčí poznatky jak z hlediska časového, tak geografického, a pro získání celkového obrazu je velmi žádoucí, aby byly postupně doplňovány o další dílčí výzkumy. Postupuje poměrně tradičním způsobem, tedy analyzuje shromážděný materiál nejprve z hlediska grafického a potom podle jednotlivých jazykových rovin počínaje hláskoslovím a konče syntaxí. Získané výsledky slovně komentuje a částečně představuje v (bohužel nečetných) tabulkách a grafech.

Práci považuji ne sice za novátorskou, ale jinak za velice záslužnou a celkově dobře naplánovanou, bohužel však ne zcela dobře zvládnutou. Autorku je jistě třeba pochválit za to, že se jí podařilo získat velice zajímavý materiál (inzertní rubriku zkoumaného periodika ze čtyř ročníků, které od sebe dělí vždy 20 let) a že jej pečlivě transliterovala. Další zpracování tohoto materiálu ale vykazuje mnohé nedostatky nejrůznějšího druhu:

- Práce není vždy logicky členěná. O některých jevech se pojednává v kapitolách, kam logicky nepatří. Např. kapitola o morfologii obsahuje v podkapitole o vlivu angličtiny i odstavec, který se zabývá počeštěným psaním některých výrazů na základě výslovnosti, na jehož konci se mluví ještě o přejímání různých slovních druhů (s. 39), ani jedno z toho ale do morfologie nepatří. O grafickém záznamu amerikanismů a jejich skloňování se kromě toho mluví i v kapitole o lexikologii (s. 40).
- Úvod práce je podle mého názoru zcela nedostatečný, a to jak z hlediska rozsahu (připomíná spíš motto), tak z hlediska obsahu – čtenář se z něj dozví jen něco málo obecného o tématu práce, ale o jeho relevanci, vztahu k blízkým tématům, autorčině přístupu, členění práce atp. se nedozví vůbec nic.
- Na různých místech se vyskytují ne zcela pravdivá nebo zavádějící tvrzení. Na s. 12 je špatně definován pojem „nativismus“ (pomocí pouhého nahlédnutí do slovníku cizích slov, bez jakéhokoli zamyšlení nad tím, že tato definice v dané souvislosti nedává žádný smysl a že by tedy termín patrně mohl být víceznačný; správné vysvětlení lze navíc najít i v internetových zdrojích, viz např. http://en.wikipedia.org/wiki/Nativism_(politics) nebo http://de.wikipedia.org/wiki/Nativismus_(Sozialwissenschaften); souběžně užitý pojem „Know Nothing“ není vysvětlen vůbec, ráda bych tedy požádala autorku o jeho vysvětlení). Na s. 13-14 je Lanškroun umístěn do jihovýchodních Čech. Nejsem si také jistá, zda lze bez dalšího přejmout jako fakt tvrzení, že se časopis rovná nejlepším českým i anglickým časopisům, které bylo otištěno v časopise, o který se jedná (s. 26). Na s. 38 jsou mezi adjektiva řazeny i G sg. substantiv. Slovo *školdozorce* (s. 45) se užívalo v 19. stol. běžně i v Čechách, pravděpodobně to tedy nebude kalk z angličtiny, ale z němčiny. Podle grafu na s. 47 není pravdivé tvrzení v závěru, že „V roce 1886 převažovala postpozice atributu shodného vyjádřeného ukazovacím (*prací stroj tento*) a posesivním (*dílna naše*) zájmenem i adjektivem (*zbožím střižním*).“ (s. 52).
- Některá tvrzení, ač sporná, nejsou dobře zdůvodněna. Např. zdaleka ne všechny uváděné případy předpony s- lze považovat výhradně za produkt spodoby znělosti (s. 28). Dále by mě zajímalo, jak autorka definuje „chybu“, proč např. skloňování slova *nemoc* podle ja-kmenů v A pl. považuje za „zcela jasně chybné“ (s. 37) nebo tvar I pl. *nepřátely* za nesprávný (s. 28-29; domnívám se, že odkaz na dnešní kodifikaci není relevantní). Prosím také autorku, aby vysvětlila, na základě čeho se domnívá, že se slova *grocerií*, *whisku* ad. adaptovala do češtiny tak, že se výslovnost přizpůsobila grafice (s. 39; znamená to, že to vyslovovali [grocerii:], [vhisku]? Jako to víte?). Dále mi není jasné, proč autorka převládající užívání zájmene *svůj* místo *můj* atd. přisuzuje vlivu angličtiny (s. 46).
- Naopak některé poměrně zajímavé výsledky nejsou dostatečně reflektovány a zdůrazněny. Např. autorka vychází z předpokladu, že v Texasu se dlouho udržovaly moravské nářeční rysy a že inzertní rubrika, se kterou pracuje, nebyla redigována, a tudíž „dovoluje přiblížit

se k autentickému jazyku“ (s. 8). Výsledkem její práce však mj. je, že nářečních rysů je ve zkoumaných textech jen velmi málo, což je sice konstatováno, ale jen velmi stručně (s. 51) a nenásleduje žádná úvaha o tom, jak toto zjištění uvést do souladu s výchozím předpokladem o „autentickém jazyku“, příp. „každodenním jazyku“ (s. 25; ani jeden z nich v práci nikde není definován). Ráda bych autorku požádala, aby je definovala a vysvětlila, co tedy její zjištění znamenají: Neplatí tedy, že inzeráty odrážejí „autentický jazyk“, a pokud ne, co odrážejí?

- Relativně často se v práci vyskytují neobratné formulace. Např.: „V Texasu byli nahnáni do řad konfederační armády a právě ona obava z narukování byla častým důvodem pro útěk z jejich rodné vlasti.“ (s. 13; z formulace se zdá vyplývat, že Češi utíkali do Ameriky proto, že měli obavu, že tam budou muset narukovat, což nedává smysl), „Mezi lety 1870–1920 docházelo k nejvyššímu počtu české imigrace do Texasu,...“ (tamtéž), „Sjednocení katolickou vírou ale nebylo mezi Čechy v USA zcela obvyklé a nejčastěji bylo toto přesvědčení zastoupeno mezi přistěhovalci ve farmářských komunitách. Ostatní přimkli buď k vyznání zvanému volnomyšlenkářství, které se velmi odlišovalo od silně nábožensky orientovaných Američanů, nebo k proudu evangelickému.“ (s. 15), „Na základě veřejného mínění Čada o rok později *Slovan* prodal.“ (s. 21), „Od počátku její existence nezaznamenáváme žádné výrazné formální proměny, jako je například počet stran.“ (s. 22), „Úvodníky ... byly jakýmsi stanoviskem redaktora na aktuální politické, ekonomické a kulturní dění“ (s. 23), „...probíhá ve *Svobodě* zcela obdobná tendence,...“ (s. 35); slovo *zemáky* není „odvozeninou z německého překladu“ (s. 45), to by snad byly *erteple,* i když ani to není odvozenina. Někdy neobratnost a z ní vyplývající sugerovaný mylný výklad spočívá v nezohledňování aktuálního členění větného, např. „Komunity se formovaly v druhé polovině 19. stol., což usnadňovalo život nově příchozím Čechům,...“ (s. 13; jindy by to příchozím život neusnadňovalo?), nebo v nepřesném signalizování toho, co je příčina a co důsledek (např. „Po první světové válce se počet příchozích do Texasu snížil, s čímž souvisí i vznik Československa“, s. 14), příp. vůbec v užití nevhodného spojovacího výrazu („...z dostupných zdrojů jasně nevyplývá, že Šulák nebo Krueger, kteří *Svobodu* koupili, ji zároveň také editovali.“, s. 21, místo *jestli/zda*).
- Vůbec nerozumím formulaci „Úprava státoprávního postavení českých zemí se stala přeneseně schůdnou ve vlastním prostředí poté, co byla obhájena jednota Spojených států. Zajímavým impulsem je rovněž analogie postavení černochů na americkém jihu a Slovanů v Habsburské říši.“ (s. 13), prosím o vysvětlení. Zajímalo by mne také, proč je užívání grafému & překvapivější mezi koordinovanými členy, které nejsou v nominativu (s. 31; jejich označení „sklonná varianta“ také nepovažuju za šťastné), a na jaké hypotéze je založeno zkoumání, „jestli se postponované přídavné jméno ve funkci přívlastku objevovalo ve všech svých pádech nebo jen v některých“ (s. 48; máme nějaký důvod předpokládat, že některé pády budou preferovány, příp. o čem by to svědčilo?).
- Práce není prosta ani ryze formálních nedostatků, relativně časté jsou zejména chyby v psaní čárek, ale vyskytují se i chybějící mezery, nelogicky členěné odstavce (s. 25) apod. Jméno Evy Eckertové je uváděno někdy v přechýlené a někdy v nepřechýlené podobě (a to i těsně za sebou, např. s. 23), čímž vzniká dojem, že jde o dva různé autory.

Práce Veroniky Jirků podle mého názoru splňuje požadavky kladené na bakalářské práce. Proto ji doporučuji jako podklad k obhajobě a navrhuji ji hodnotit známkou *velmi dobře* až *dobře* podle průběhu obhajoby.

V Praze 11. června 2014 Mgr. Alena A. Fidlerová, Ph.D.